

Dr. Bárány Flórián¹: A súlyos gondatlanság fogalmának értelmezési kérdései a pénzügyi fogyasztóvédelem hazai bírósági gyakorlatában

Jogeset száma:

Kúria Pfv.I.20.685/2024/5. (fogyasztói tudattartalom) – Precedens Döntés

A Kúria a Pfv.I.20.685/2024/5. számon közzétett precedensképes határozatának elemzése („Precedens Döntés”), amely a biztosítási jogban kidolgozott helytállás alóli mentesülés szabályait és gyakorlatát rendeli alkalmazni a pénzforgalmi szolgáltatók helytállási kötelezettségére vonatkozóan (különösen a kár okozásával és a kármegelőzéssel kapcsolatos szabályokra tekintettel).

A Precedens Döntés megerősíti, hogy (i) nem egy átlagos, és különösen nem egy „kiberbiztonságos” átlagos objektivizált fogyasztói mércét, hanem a konkrét esetben a konkrét fogyasztó szubjektív tudattartalmát szükséges figyelembe venni és vizsgálni, továbbá (ii) hogy a pénzforgalmi szolgáltatók mentesülésének – a háttér-területként funkcionáló biztosítási jogban részletezettek szerint – kétlépcsős feltétele van.

Kulcsszavak: banki csalás; jóvá nem hagyott fizetési művelet; súlyos gondatlanság; átlagos fogyasztó; fogyasztói tudattartalom

I. Bevezetés

A pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló 2009. évi LXXXV. törvény (Pft.). kapcsán visszatérő gyakorlati kérdés, hogy a pénzügyi szolgáltatók milyen feltételek mellett mentesülhetnek a jóvá nem hagyott fizetési műveletek következményei alól. Alapesetben (főszabály szerint) ugyanis a szolgáltató köteles megtéríteni az ilyen műveletek összegét, és a fizetési számlát a megterhelés előtti állapotra visszaállítani.

Ez a felelősségi alakzat egy komoly, szinte objektív felelősség, hiszen az ügyfél gyakran csupán annyit állít, hogy nem ő hagyta jóvá az adott fizetési műveletet. A szolgáltatónak ilyenkor (i) haladéktalanul vizsgálatot kell indítania, és (ii) meg kell állapítania, illetve nyilatkoznia kell, hogy történt-e jogosulatlan művelet, illetve fennáll-e csalás vagy a súlyos gondatlanság gyanúja. Chalás esetén az MNB felé is jelenteni kell, majd tisztázni kell, hogy az ügyfél megszegett-e bármilyen, a számlahasználathoz vagy a fizetési eszközökhöz kapcsolódó kötelezettséget. Fontos, hogy a szolgáltatónak kell bizonyítania: az ügyfél szándékosan vagy súlyos gondatlansággal járt el. Ehhez akár közvetett bizonyítékokat is felhasználhat.

A bizonyítás során kulcskérdés, hogy hol hibázott az ügyfél az elektronikus banki műveletek során. A legtöbb bank ún. erős ügyfél-hitelesítést alkalmaz, amely a belépés során két, egymástól független azonosító – például jelszó és SMS-ben küldött kód – használatát követeli meg. Ez a rendszer zárt, és a mobilszámra érkező kód biztosítja a védelmet. Az erős hitelesítés megvalósulhat token, ujjlenyomat vagy más biometrikus azonosító révén is.

¹ A szerző a Pázmány Péter Katolikus Egyetem doktorandusza, valamint ügyvéd.

Ennek ellenére bármely rendszer kijátszható, mivel a leggyengébb láncszem maga a felhasználó. Tapasztalt csalók képesek megtévesztéssel megszerezni a belépési adatokat. Sok esetben nem is derül ki, mikor és hogyan történt az adatszivárgás. Ilyenkor úgy tűnhet, hogy a szolgáltató nem tudja bizonyítani az ügyfél hibáját, és nem mentesülhet a felelősség alól. A helyzet azonban ennél bonyolultabb: az adatok kiszivárgása után is vannak olyan jelek és események, amelyeket az ügyfélnek észlelnie kellene, és amelyek alapján felismerheti, hogy csalás áldozatává vált.

A banki csalások pedig elképesztő módon elszaporodtak az elmúlt években, a károsultak (és jogi képviselőik) pedig aktívan küzdenek azért a hazai bíróságok előtt, hogy a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló 2015/2366 EU irányelve („PSD2 Irányelv”)² által az uniós jogban rögzített, a Pft. által a magyar jogban meghonosított, a szolgáltatói (banki) felelősséget megalapozó rendelkezések joggyakorlata az általuk helyesnek gondolt irányba forduljon.

Ez a küzdelem a Kúria 2025. január 28. napján közzétett ítéletével lezárulni, de legalább is fordulópontot venni látszik azzal, hogy megszületett a Kúria Pfv.I.20.685/2024/5. számú ítélete. A Kúria által most alkalmazott jogértelmezés, a biztosítási joggal fennálló analógián alapulva ugyanis újraértelmezte a súlyos gondatlanság fogalmát, és ezzel a magyarországi fogyasztók számára kedvezőbb jogértelmezés követését tette kötelezővé az alsóbb szintű bíróságok számára.

Jelen tanulmány célja ezen mérőöldkönek számító precedensértékű döntést összefoglalása, majd annak kibontását követően röviden reflektálni arra, hogy általánosságban milyen eljárásjogi eszközökkel védi a „gyengébb felet” és a fogyasztót a jogalkotó, valamint a jogot alkalmazó bíróságok és hogy ebben a kontextusban milyen jelentősége van a Kúria döntésének.

II. A Precedens Döntés

2.1. Tényállás

A Kúria Pfv.20685/2024/5. számú ítélete egy, a pénzforgalmi szolgáltató (bank) és ügyfele között keletkezett jogvita kapcsán született, amelynek tárgyát bankkártyás visszaélésből eredő vagyoni kár megtérítése képezte. Az ügy alapját képező cselekménysor során a felperes számlájáról – ismeretlen elkövetők által kezdeményezett fizetési műveletekkel – összesen közel 3 millió forintot emeltek le, amelyet az alperesi bank technikailag rendben teljesített. A vitás kérdés annak eldöntésére irányult, hogy a pénzforgalmi szolgáltató objektív felelőssége fennáll-e olyan esetekben, amikor az ügyfél kártyaadataival – vélhetően csalárd úton – visszaélnek, de a tranzakciók során nem alkalmaznak erős ügyfél-hitelesítést.

A konkrét ügyben ismeretlen elkövetők megszerezték a felperes bankkártyaadatait, és azokat felhasználva – jellemzően külföldi székhelyű online kereskedőknél – összesen tizenhárom különböző tranzakciót hajtottak végre, amelyek összértéke 2 982 703 forint volt. A fizetési műveletek nem jártak erős ügyfél-hitelesítéssel (pl. 3D Secure), ugyanakkor a bank

² A belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló 2015/2366 EU irányelve („PSD2 Irányelv”)

informatikai rendszere nem észlelt szabálytalanságot, így a tranzakciók jóváhagyásra és teljesítésre kerültek.

A felperes csak hetekkel később jelezte a visszaéléseket a bank felé. A panaszát a bank elutasította, részben az értesítési késedelemre, részben arra hivatkozva, hogy a tranzakciók a bank rendszere szerint rendben lezajlottak, és az ügyfél magatartása (gondatlansága) is közrehatott az adatok megszerzésében.

2.2. Elsőfokú eljárás

Az elsőfokú eljárásban a felperes a fentiek alapján kérte a teljes összeg megtérítését, azzal az indokolással, hogy a fizetési műveleteket nem ő kezdeményezte, és az alperes felelőssége objektív, tekintettel arra, hogy nem történt megfelelő hitelesítés. A felperes szerint a bank megsértette a pénzforgalmi szolgáltatókra vonatkozó biztonsági előírásokat, és nem biztosította a megfelelő védelmet a visszaélésekkel szemben.

Az alperesi bank ezzel szemben arra hivatkozott, hogy a tranzakciók technikailag szabályosan zajlottak le, a felperes pedig nem tett eleget az azonnali bejelentési kötelezettségének, és nem tudta igazolni, hogy a fizetési műveletek engedélyezetlenek lettek volna. A bank kiemelte, hogy a felelősség alóli mentesülés egyik feltétele a felhasználói gondatlanság, amely itt – az adatok kezelésének módjából és a késedelmes bejelentésből – fennállt.

A bíróság a keresetet elutasította, arra hivatkozással, hogy a felperes nem bizonyította meggyőzően, hogy a tranzakciókat nem ő, vagy az ő tudtával járó személy kezdeményezte volna. A bíróság különösen értékelte a késedelmes bejelentést, valamint azt, hogy az elkövetők több lépésben, hasonló mintázat szerint tudtak pénzt emelni a számláról – ami arra utalhatott, hogy az ügyfél nem követte nyomon a számlaegyenleget.

2.3. Másodfokú eljárás

A másodfokú bíróság helybenhagyta az elsőfokú ítéletet. A döntésben megismételte, hogy a fizetési műveletek látszólag a felperes részéről érkeztek, és azok – a pénzforgalmi szolgáltató oldaláról – technikailag rendben zajlottak. A törvényszék hangsúlyozta, hogy a felperes nem tudott meggyőző bizonyítékot felmutatni arra, hogy a fizetési műveletek engedély nélkül történtek, és hogy a bank nem teljesítette volna az ésszerűen elvárható biztonsági intézkedéseket.

A másodfokú fórum azt is vizsgálta, hogy az adott időszakban mennyiben volt általánosan elterjedt a 3D Secure típusú hitelesítés, és mennyiben róható fel a banknak, ha annak hiánya miatt visszaélésre kerül sor. Ebben a vonatkozásban a bíróság arra jutott, hogy a bank nem sértett érvényes jogszabályi rendelkezést, mivel az adott időpontban a hitelesítési eljárás még nem volt kötelező minden esetben.

2.4. Felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

Az alperes a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését kérte, és elsődlegesen az elsőfokú ítélet helybenhagyását, másodlagosan új eljárás elrendelését indítványozta. Állítása szerint a jogerős ítélet sérti a Pft. és a Pp. több rendelkezését. A másodfokú bíróság szerinte okszerűtlenül

értékelte a bizonyítékokat, és hibásan állapította meg a fogyasztó súlyos gondatlanságát. Az alperes szerint a fogyasztó nem láthatta előre a fizetési műveletet, nem tett súlyosan gondatlan lépéseket, az sms-ek tartalmából sem következett számára egyértelműen a veszélyhelyzet. Kiemelte: önmagában az adathalászat gyakorisága nem bizonyítja a fogyasztók súlyos gondatlanságát, és nem volt világos, hogy a fogyasztó milyen felületen tartózkodott, így az eset összes körülménye nem volt értékelhető. A másodfokú ítéletből hiányzik annak indoklása is, mi alapján minősítette a fogyasztó magatartását súlyosan gondatlannak.

Az alperes érvelése szerint a súlyos gondatlanság megállapításához az eset minden körülményét személyre szabottan kellett volna vizsgálni.³ Hivatkozott a bírói gyakorlatra, amely szerint súlyos gondatlanságnak az elemi biztonsági intézkedések feltűnő elmulasztása minősül.⁴ Szerinte nem bizonyított, hogy a fogyasztó a banki belépéshez szükséges adatokat felismerhetően egy adathalász oldalon adta meg. Az sms-ek nem tartalmazták világosan a kockázatokat, ráadásul a bank utóbb módosította azok tartalmát, így elismerve azok hiányosságát. Álláspontja szerint a másodfokú bíróság figyelmen kívül hagyta az sms-ek tartalmának teljes körű értékelését és azt, hogy a fogyasztó pontosan milyen online felületen járt.

Az alperes kifogásolta, hogy a jogerős ítélet nem tükrözi teljeskörűen a felek nyilatkozatait, és nem tartalmaz világos jogi indokolást. Nem derül ki egyértelműen, hogy a másodfokú bíróság objektív vagy szubjektív felelősségi rendszert alkalmazott. Az ítélet sejteti az objektív felelősség elfogadását, de ez nem szerepel explicit módon az indokolásban. Az is kimaradt, hogy a Pft. 45. § (3) bekezdése objektív mércét határoz-e meg a súlyos gondatlanság megítélésére.⁵

A felperes kérte a jogerős ítélet hatályában fenntartását. A felperes szerint az alperes tévesen az objektív felelősség szabályaira hivatkozik, miközben az ügyet a Pft. 45. § (1) és (3) bekezdései szerint kell megítélni, azaz a felelősség alóli mentesülés korlátozott eseteit kell vizsgálni. Az alperes érvelése új tényállításokat és bizonyítékokat tartalmaz, ami a felülvizsgálat keretein kívül esik. Az sms-ek tartalmára vonatkozó elvárásokat túlzónak tartja. A súlyos gondatlanság megítélésére objektív mérce irányadó: az általánosan tájékozott, észszerűen körültekintő fogyasztó magatartását kell alapul venni, nem pedig az érintett személy szubjektív tudatállapotát. A felperes hivatkozott a BH2021.39. számú döntésre és az európai joggyakorlatra is. Az ítélet megalapozottan tartalmazza a fogyasztó súlyos gondatlanságának megállapítását, figyelemmel arra, hogy az átlagfogyasztó tudja: online eladáshoz nem szükséges belépni az internetbankba, és köteles értelmezni a kapott sms-eket.

³ Precedens Döntés [15] szakasz

⁴ „A súlyos gondatlanság vizsgálatánál az eset összes körülményeit értékelve kell és lehet csak állást foglalni abban a vonatkozásban, hogy valakinek az eljárása súlyos gondatlanságként való minősítésre ad-e alapot. A súlyos gondatlanság általában akkor áll fenn, ha a gondosságnak olyan feltűnő elhanyagolása állapítható meg, amely már egészen közel áll a szándékossághoz. Általában véve a súlyosan gondatlan magatartásokat már a felelőtlenség, az esetleges hátrányos következményekkel kapcsolatos nagyfokú közömbösség jellemzi. Pusztán a vonatkozó előírások és szabályok megszegése, a tevékenységgel kapcsolatos óvatlanság és figyelmetlenség, nem elegendő a gondatlanság súlyos voltának a megállapításához.” [BDT2002. 641.]

⁵ Precedens Döntés [16] szakasz

2.5. Ratio decidendi (Kúria)

A Kúria megítélése szerint jelen ügy középpontjában az a kérdés állt, hogy a felperestől elvárt, az alperes által megfogalmazott kötelezettségek rendelkeznek-e kellő jogszabályi alappal, illetve, hogy a felperes mentesülhet-e a Pft. 44. § (1) bekezdése szerinti megtérítési kötelezettség alól a Pft. 45. § (3) bekezdése alapján. A felperes álláspontja szerint nem saját eljárásainak hibája, hanem a fogyasztó személyes hitelesítési adatainak védelmére vonatkozó kötelezettségeinek súlyosan gondatlan megszegése vezetett a kár bekövetkezéséhez. Az alperes ezzel szemben azzal érvelt, hogy a fogyasztói magatartás nem minősülhet súlyosan gondatlannak, így a felperes nem mentesülhet a megtérítés alól. A másodfokú bíróság a felek fellebbezése alapján úgy foglalt állást, hogy a tranzakció kétségtelenül jóvá nem hagyott fizetési műveletnek minősül, így a felperes megtérítési kötelezettsége a Pft. 44. § (1) bekezdéséből fakadóan fennáll, kivéve, ha megvalósul a mentesülés feltétele a fogyasztó súlyosan gondatlan magatartásának fennállása esetén.

A másodfokú ítélet indokolása kifejezetten a mentesülés kérdésére fókuszált, és kizárólag azt vizsgálta, hogy a fogyasztó valóban súlyosan gondatlanul járt-e el. Megállapította, hogy a fogyasztó megsértette a Pft. 40. § (1) bekezdésében foglalt, személyes hitelesítési adatok biztonságban tartására vonatkozó kötelezettségét, és ezt a kötelezettségszegést a bíróság súlyosan gondatlannak minősítette. A másodfokú bíróság álláspontja szerint az, hogy a fogyasztó nem tanúsította az adott helyzetben általában elvárható magatartást, elegendő volt ahhoz, hogy megállapítsa a súlyos gondatlanságot is. Ez a megközelítés azonban a felülvizsgálati eljárás során kritikát kapott, mivel nem különítette el kellő alapossággal a kötelezettségszegés tényét attól, hogy az valóban súlyos gondatlanságnak is minősül-e a kár okozása szempontjából.

A Pft. 45. § (3) bekezdéséből fakadó mentesülési szabály kettős feltételhez kötött (i) egyrészt meg kell állapítani, hogy a fogyasztó nem tanúsította az elvárható magatartást, (ii) másrészt azt is, hogy ez a mulasztás a kár bekövetkezése szempontjából súlyosan gondatlannak minősül. A súlyos gondatlanság mint jogi kategória nem azonos pusztán a kötelezettségszegéssel: személyre szabott, szubjektív értékelést igényel, és azt vizsgálja, hogy a fogyasztó tudattartalma alapján felismerhette-e a kockázatot, számolnia kellett-e a kár bekövetkezésével. Ennek megfelelően a súlyosan gondatlan és a pusztán felróható magatartás nem keverhető össze.⁶

A bíróságoknak a súlyos gondatlanság vizsgálatakor a PSD2 irányelv (72) preambulumbekzdése, valamint a releváns nemzeti bírói gyakorlat (így a Kúria jogegységi határozatai) alapján minden körülményt figyelembe kell venni. A súlyos gondatlanság olyan mértékű hanyagságot jelent, amely túlmutat az egyszerű gondatlanságon, és szinte a káros következmények kívánását vagy azokkal szembeni teljes közömbösséget feltételez. Ezzel szemben a másodfokú bíróság jogértelmezése ezt a komplex mérlegelést mellőzte, és a kötelezettségszegést automatikusan súlyos gondatlanságnak minősítette.⁷

⁶ Precedens Döntés [32] szakasz

⁷ Precedens Döntés [33] szakasz

A Kúria álláspontja szerint a konkrét ügyben vizsgálni kellett a fogyasztó szubjektív tudattartalmát és körülményeit. A fogyasztó a peradatok alapján abban a meggyőződésben járt el, hogy egy valós online apróhirdetési portálon és saját bankjának felületén végez műveleteket. A csalás formája – amely az adathalászat klasszikus példájának tekinthető – olyan hitelesnek tűnő módon jelent meg, hogy a fogyasztónak nem kellett felismernie, hogy nem valódi internetbanki környezetben jár el. Az a körülmény, hogy a fogyasztó saját bankjától sms-ben érkező kódot kapott, megerősítette benne azt a téves elképzelést, hogy legitim tranzakciót hajt végre. Mindezek fényében a fogyasztónak nem kellett előre látnia a kár bekövetkezését, még akkor sem, ha az sms szövegét nem olvasta el megfelelően. Ez a mulasztás legfeljebb gondatlan magatartásként értékelhető, de nem érte el a súlyos gondatlanság szintjét.⁸

A Kúria hangsúlyozta, hogy a PSD2 irányelv és a Pft. szabályai alapján a súlyos gondatlanság megállapítása nem automatizmus, hanem alapos, körülményalapú értékelést igényel, amelyben a fogyasztó szándékára és tudattartalmára is figyelemmel kell lenni. A súlyos gondatlanság bizonyítása a pénzforgalmi szolgáltatót terheli, és ha ezt nem tudja teljesíteni, nem hivatkozhat mentesülésre. Továbbá az ezzel ellentétes szerződési feltételek érvénytelenek.⁹

Végül soron a Kúria arra a következtetésre jutott, hogy a másodfokú bíróság jogértelmezése jogszabálysértő volt, mert a felperes mentesülését jogellenesen alapozta arra, hogy a fogyasztó súlyosan gondatlanul járt el. A Kúria ezért hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet, és az elsőfokú bíróság ítéletét hagyta helyben, amely a felperes keresetének adott helyt. A döntés alapjául szolgáló megközelítés a Pft. és a PSD2 irányelv elveinek megfelelően megerősítette, hogy a fogyasztói gondatlanság súlyosságát kizárólag körülmények, szubjektív és objektív elemeket is mérlegelő vizsgálat útján lehet megállapítani.

III. Észrevételek a jogesethez

A Kúria döntése egyértelműen megerősíti a pénzforgalmi szolgáltatók objektív felelősségét az erős ügyfél-hitelesítés elmulasztása esetén végrehajtott fizetési műveletekből eredő károk tekintetében. A határozat kiemeli, hogy a pénzintézetek nem hivatkozhatnak a felhasználó engedélyére, ha a tranzakciók nem felelnek meg a PSD2 irányelvben foglalt hitelesítési követelményeknek. Ugyanakkor a döntés árnyaltan kezeli a felhasználói közrehatást, és kimondja: a késedelmes bejelentés, illetve a kártyaadatok felelőtlen kezelése továbbra is súlyosbító tényező, amely az ügyfél kártérítési igényének korlátozását indokolhatja.

Természetesen annak, hogy a Kúria a Precedensértékű Döntésében erre az álláspontra helyezkedett, megvannak az előzményei és azóta felmerült más gyakorlatban is tetten érhető.¹⁰

3.1. A pénzügyi fogyasztóvédelem általánosságban

A fogyasztók, illetve más aszimmetrikus helyzetben lévő, jellemzően gyengébb fél védelmének tipikus eljárásjogi eszközei a vélelmek, a kógens, eltérést nem engedő szabályok, ezzel összefüggésben a speciális megtámadási és semmisségi okok, és végül a bizonyítással

⁸ Precedens Döntés [34] szakasz

⁹ A Kúria ezen érvelése egyfelől a Pft., másfelől a Ptk. fogyasztókat védő kógens rendelkezésein alapul.

¹⁰ Ld. például a Fővárosi Ítéltábla Pf. 20.0333/2025/5. számú ítéletét

kapcsolatos szabályok, így különösen az általános bizonyítási szabályoktól való eltérés, ideértve a fordított bizonyítási teher szabályait. A banki csalásokkal kapcsolatos pénzügyi fogyasztóvédelem területén szinte valahány fenti jogintézmény alkalmazásra kerül, az alábbiak szerint.

A vélelmek körében elsősorban a Pft. 38. § (4) és 44. § (1) bekezdésében meghatározott felelősséget kiosztó (kockázat-telepítő) rendelkezések említhetők, amelynek értelmében a jóvá nem hagyott fizetési műveletekről azt kell feltételezni, hogy azokat nem a fogyasztó hagyta jóvá, és ezért a felelőssége sem állapítható meg, kivéve, ha a jóvá nem hagyás súlyos gondatlanság vagy csalárdság következménye.

A vélelem (praesumptio) a jog által valószínűnek vagy lehetségesnek tekintett törvényi előfeltételezés, amelyet a jogalkalmazás során bizonyítás nélkül is valóságként kell elfogadni. Két fajtája van: a megdönthető és a megdönthetetlen vélelem. A megdönthető vélelem (praesumptio iuris) esetén az előfeltételezett ténnyel szemben lehetőség van ellenbizonyításra. Ilyenkor megfordul a bizonyítási teher: nem annak kell bizonyítania az állítását, aki a vélelem alapján eljár, hanem annak, aki vitatja annak fennállását. Ezzel szemben a megdönthetetlen vélelem (praesumptio iuris et de iure) olyan előfeltételezés, amely esetén nincs helye ellenbizonyításnak, még akkor sem, ha egyébként bizonyítani lehetne, hogy az adott esetben a vélelem alapjául szolgáló tény valójában nem áll fenn. A jogszabály tehát ilyen esetekben kizárja a vélelem megdöntésének lehetőségét, és a jogalkalmazónak a tényt mindenképpen valóságként kell kezelnie.¹¹

A Pft. rendszerében a jóvá nem hagyottság véleménye inkább tekinthető megdönthetőnek, hiszen bár egy másik eszközön megvalósított tranzakcióról a jogszabály alapján vélelmezni kell, hogy az a fogyasztó által jóvá nem hagyott, azonban ellenbizonyításnak van helye, és igazolni lehet, hogy ehhez csalárd magatartással vagy olyan fokú súlyos gondatlansággal járult hozzá a károsult, amely miatt nem lehet nem jóváhagyottnak tekinteni a fizetési műveletet (más megközelítésből, éppen amellet szól vélelem, hogy csalárd vagy súlyos gondatlan magatartás esetén a jóváhagyásra vonatkozó szabályok az irányadóak).

A fordított bizonyítási teher a Pft. 43. § (2) bekezdésében jelenik meg, amely kimondja, hogy „a jóvá nem hagyott fizetési művelet helyesbítése iránti kérelem esetén a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz használata önmagában nem bizonyítja, hogy az ügyfél csalárd módon járt el, vagy a fizetési műveletet jóváhagyta, vagy a 40. § (1) és (2) bekezdésében meghatározott kötelezettséget szándékosan vagy súlyosan gondatlanul megszegte. Ez esetben a pénzforgalmi szolgáltatónak kell bizonyítania, hogy az ügyfél csalárd módon járt el, vagy a 40. § (1) és (2) bekezdésében meghatározott kötelezettségét szándékosan vagy súlyosan gondatlanul megszegte.”¹²

¹¹ TÓTH J. Zoltán: „Vélelem és fikció” in JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Jogbölcelet rovat, rovatszerkesztő: SZABÓ Miklós, JAKAB András) <http://ijoten.hu/szocikk/velelem-es-fikcio> (2021).

¹² Pft. 43. § (2) bekezdés

Szalai Ákos világít rá¹³ helyesen, hogy a fordított bizonyítási teher tipikusan akkor jelenik meg, amikor (i) a károkozás önmagában is valószínűsíti, hogy a károkozó nem az elvárt magatartás szerint járt el (vagyis akkor, ha az elvárt magatartás esetén a károkozás valószínűsége nagyon alacsony, amilyen az egyes angolszász jogrendszerű országokban ismert *res ipsa loquitur* szabály), illetve (ii) a másik tipikus esetkör, amikor egy adott tevékenységből a várható kár magas.¹⁴ Végül idetartoznak azok az esetek is, amelyek bizonyítási szükséghelyzet igénybevételét feltételeznék egyébként vagy más okból kifolyólag úgy látta a jogalkotó helyesnek, hogy eltérjen az általános bizonyítási szabályoktól (például információs aszimmetria miatt, vagy joggazdaságtani megfontolásokból, kockázat-telepítés céljából).

Az első körbe a veszélyes üzemi felelősség tartozik, míg utóbbi körében említhetőek a munkajogi felelősségi alakzatok, a tanulóbaesetekkel kapcsolatos szabályozás, valamint a Pft. szerinti jóvá nem hagyott fizetési műveletekért való felelősség.

A Pft. rendszerében nyilvánvaló az a törekvés, hogy a kockázatviselés az ún. „jobb kockázatviselő tesztje” alapján legyen kiosztva. Az elmélet lényege, hogy a pénzforgalmi szolgáltatónak fel nem róható kár, illetve kockázat rá telepítése - tekintettel arra, hogy a joggazdasági iskolákban a kockázatmegosztás nem elosztási, hanem ösztönzési kérdés - a jobb kockázatviselő tesztje alapján az viselheti könnyebben a kárt, (i) aki jobban képes a kockázatot felmérni, (ii) aki jobban képes védekezni ellene (olcsóbban csökkentheti a kárveszélyt), illetve (iii) aki jobban viseli az azzal járó (tovább nem csökkenthető) kockázatot. Ennek nem titkolt célja, hogy hasson a felek magatartására és kikényszerítse, hogy a pénzforgalmi szolgáltató elővigyázatosabb legyen.¹⁵

A kógenia, azaz eltérést nem engedő szabályok, valamint a megtámadási jog és semmisségi okok tekintetében a Pft. 37. § (2) bekezdésében, valamint a PSD2 Irányelv 72. cikkbe foglalt szabályok irányadók, amelyek értelmében „ha az ügyfél nem fogyasztó, a felek a keretszerződésben az (1) bekezdésben meghatározott időtartamtól rövidebb időtartamban is megállapodhatnak (azzal, hogy az ügyfél helyesbítéséhez való jogát nem zárhatják ki)”.

A banki csalások tekintetében fogyasztók védelmének érdekében alkalmazott fent említett eljárásjogi eszközök alkalmazása az aszimmetrikus piaci helyzet következményeiben érhetőek tetten, nem véletlen, hogy hasonló megoldásokra más aszimmetrikus helyzetekben van példa - ideértve a diszkriminációs szabályozást, a munkahelyi, valamint az iskolai balesetek alóli mentesülés szabályait¹⁶. A jobb kockázatviselő a munkahelyi baleset esetén a munkáltató, az

¹³ SZALAI Ákos: A bizonyítási teher megfordításának hatása kártérítési ügyekben (Közgazdasági Szemle, LX. évf., 2013. november (1208–1233. o.), Tanulmány)

¹⁴ „Ilyen esetekre tartalmaz fordított bizonyítási terhet az egységes európai kártérítési jog megteremtése érdekében kidolgozott (egyik) modelltörvénykönyv, a *Principles of European Tort Law* (PeTL 4:201) is.” [SZALAI Ákos: A bizonyítási teher megfordításának hatása kártérítési ügyekben (Közgazdasági Szemle, LX. évf., 2013. november (1208–1233. o.), Tanulmány)]

¹⁵ Igaz ugyanakkor, hogy a kockázat csökkenése miatt a károsult oldalán megjelenhet a morális kockázat - kevésbé lesz elővigyázatos. Ld. még SZALAI Ákos: Veszélyes üzemi felelősség -joggazdaságtani hatások (ÁJT, 2015/4., 45-69. o.)

¹⁶ ZACCARIA Márton Leó: Fordított bizonyítási teher a foglalkoztatási diszkriminációs ügyekben az Európai Unió Bíróságának esetjogában (KJSZ, 2015/3., 42-47.o.)

iskolai baleset esetén az állam (mint a közoktatás mögöttes felelőse), a veszélyes üzemi felelősség esetén, aki fokozott veszéllyel járó tevékenységet végez (akinek a veszélyes üzem működése az érdekében áll), a pénzügyi csalások esetén pedig a pénzforgalmi szolgáltató.¹⁷

Az ilyen és ehhez hasonló jogpolitikai megoldások tehát végső soron azért kerülnek megalkotásra, mert ebben nyilvánul meg az a jogalkotói akarat, hogy a károk és károsodások kockázatát jellemzően valakire telepíteni kell, és lehetőleg arra, akinek érdekében áll az adott helyzet „fenntartása” és aki az ellen könnyebben védekezhet.

3.2. A Pft. jóvá nem hagyott fizetési műveletekre vonatkozó szabályai

Mielőtt a Kúria döntésének részletes elemzésébe kezdenék, szükséges összefoglalni, hogy a Pft. és a PSD2 Irányelv mely rendelkezéseit kell figyelembe venni a banki csalások (jóvá nem hagyott tranzakciók) esetében, azaz mely általános szabályozási környezetben szükséges vizsgálni a felelősség kérdéskörét.

A károsultakra vonatkozó általában elvárható magatartás mércéjét az ügyfél számára Pft. 40. § (1) bekezdés határozza meg. Ennek értelmében a fogyasztó köteles a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz és annak használatához szükséges személyes hitelesítési adatai biztonságban tartása érdekében az adott helyzetben általában elvárható magatartást tanúsítani

Pft. 43. § (1) bekezdése értelmében „43. § (1) A jóvá nem hagyott vagy a jóváhagyott, de hibásan teljesített fizetési művelet helyesbítése iránti – fizető fél általi – kérelem esetén a pénzforgalmi szolgáltatónak kell bizonyítania – adott esetben a hitelesítés által –, hogy a kifogásolt fizetési műveletet a fizető fél jóváhagyta, a fizetési művelet megfelelően került rögzítésre, és a teljesítést a pénzforgalmi szolgáltató által nyújtott szolgáltatás műszaki hibája vagy üzemzavara nem akadályozta.

A Pft. tehát a pénzforgalmi szolgáltatóra telepíti a bizonyítási terhet a tekintetben, hogy a kifogásolt fizetési műveletet a megbízó jóváhagyta, a fizetési művelet megfelelően rögzítésre került, és a teljesítést műszaki hiba vagy üzemzavar nem akadályozta.¹⁸

A Pft. 44. § (1) bekezdése értelmében a jóvá nem hagyott fizetési művelet teljesítése esetén a fizető fél fizetési számláját vezető pénzforgalmi szolgáltató köteles a jóvá nem hagyott fizetési művelet összegének a megtérítésére és a számla megterhelés előtti állapotának a helyreállítására.

¹⁷ E körben aktuális téma az MBH bank károsultjainak ügye, ahol gyakorlatilag önbeismerésnek tekinthető, hogy az MBH felajánlotta, hogy minden károsultnak megtéríti a kár 70%-át. Ez ugyanis azt jelenti, hogy az MBH vezetése anélkül ajánl fel kártérítést, hogy egyedileg vizsgálna a felek súlyos gondatlanságát, azaz egyfajta „előremeneküléssel” elismeri, hogy minden valószínűséggel voltak olyan technikai és biztonsági hiányosságok, amelyek – a Kúria érvényben lévő precedensértékű döntése mellett – biztosan nem vezetnének a súlyos gondatlanság megállapítására. <https://index.hu/gazdasag/2025/06/19/banki-csalas-mbh-bank-google-csalas-csalassorozat-mbh/>

¹⁸ A pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló 2009. évi LXXXV. törvény miniszteri indokolása a jóvá nem hagyott vagy a jóváhagyott, de hibásan teljesített fizetési művelet helyesbítése iránti kérelemhez. Wolters Kluwer, Jogtár.

A Pft. 45. § (3) bekezdése értelmében a pénzforgalmi szolgáltató a felelősség alól abban az esetben mentesül, ha a károkozást az ügyfél a Pft. 40. § (1) bekezdésében meghatározott kötelezettségeinek súlyosan gondatlan megszegésével okozta.

A PSD2 Irányelv mint háttérjogszabály rendelkezései szintén megerősítik a hazai szabályozást, az irányelvre a kapcsolódó gyakorlat is visszatérően hivatkozik;

A hivatkozott kapcsolódó és irányadó precedensképes bírósági gyakorlat figyelembevétele alapján a fogyasztó szubjektív tudattartalmának vizsgálata az elsődleges és a súlyos gondatlanságot a károkozós tekintetében szükséges bizonyítani.

3.3. Állásfoglalás a súlyos gondatlanság fogalma kapcsán

A Precedens Döntésben tehát a súlyos gondatlanság fogalmának vizsgálata kapcsán a Kúria mindenekelőtt kimondta, hogy a fogyasztói szubjektív tudattartalom vizsgálata szükséges a gondatlanság megítélése kapcsán, azaz nem egy objektivizált mércét kell alapul venni, hanem egyénre szabottan kell vizsgálni (praktikusan ez azt jelenti, hogy egy informatikus és egy 8 osztályt végzett nyugdíjas esetében nem ugyanaz a mentesülés feltétele).

Mindezek alapján a súlyos gondatlanságnak nem a szabályszegés, hanem a kár bekövetkezése vonatkozásában kell fennállnia, amely összhangban áll azzal, hogy – a fentiek szerint – a Pft. 40. § (1) bekezdése és a 45. § (3) bekezdése is megkülönbözteti egymástól magát a kötelezettségszegést, valamint a kár okozása szempontjából fennálló súlyos gondatlanságot.

Kiemelésre került, hogy a helyesbítés iránti kérelem esetén a fizetési eszköz használata önmagában nem bizonyítja, hogy a fizető fél csalárd módon járt el, vagy a fizetési műveletet jóváhagyta, vagy a fizetési eszközzel kapcsolatos, a keretszerződésben meghatározott kötelezettséget szándékosan vagy súlyosan gondatlanul megszegte. Az olyan fizetési eszköz esetében, amellyel vagy kizárólag kisösszegű fizetéseket lehet teljesíteni, vagy amelyeken kisösszegű pénzürtéket lehet tárolni vagy kisösszegű pénzürték rendelkezésre bocsátását biztosítja, a törvény lehetővé teszi, hogy a felek helyesbítési szabályok körében a bizonyítási teherről eltérően állapodjanak meg.

A Kúria a döntésében a biztosítási jogban kidolgozott alapelvekre támaszkodott és rámutatott, hogy – az általa alkalmazandónak tartott - jogegységi hatályú határozatok¹⁹ indokolása szerint a magatartás súlyos gondatlanságának a megítélése körében nem lehet különbséget tenni a (i) károkozás és (ii) a kármegelőzés között: egyik esetben sem elegendő a szabályszegés súlyossága, ahhoz a (károkozó/kármegelőzési kötelezettséggel érintett) személy tudattartalmát is vizsgálni kell, értékelni kell, hogy szubjektíve tisztában volt-e magatartása következményével, számolnia kellett-e a kár bekövetkezésével, a gondosság olyan szintű elhanyagolása valósult-e meg, amelyből következően szinte kívánta a kár mint eredmény bekövetkezését; a súlyos gondatlanságnak a kármegelőzés körében is a károsodás előidézésére kell irányulnia.

¹⁹ Jpe.I.60.003/2023/16. számú határozat

<https://kuria-birosag.hu/hu/jogegysegi-panasz/jpei60003202316-szamu-hatarozat>

Mindezek alapján a Kúria felülvizsgálati döntésében kimondta, hogy a súlyos gondatlanság megítélése körében nem elegendő a kötelezettségszegés súlyosságát figyelembe venni, hanem valamennyi körülményt értékelve²⁰ azt kell vizsgálni, hogy a fogyasztó szubjektíve tisztában volt-e magatartása következményével, számolnia kellett-e a kár bekövetkezésével, a gondosság olyan szintű elhanyagolása valósult-e meg, amelyből következően szinte kívánta a kár mint eredmény bekövetkezését, vagyis a hátrányos következményekkel kapcsolatban megállapítható-e a fogyasztó nagyfokú közömbössége, felelőtlensége.

A Kúria gyakorlata alapján rögzíthető, hogy a súlyos gondatlanságot a Pft. és a PSD2 irányelv alapján kell megítélni²¹, azt a pénzforgalmi szolgáltatónak kell bizonyítania az ezzel ellentétes szerződési feltételeket semmisnek kell tekinteni.²²

Mindezekre figyelemmel a pénzforgalmi szolgáltató mentesüléséhez a fogyasztó magatartásával és szándékával kapcsolatos tényeket és körülményeket kell értékelni.²³

A pénzforgalmi szolgáltató mentesülését tehát két lépcsőben, két feltétel együttes teljesülése szerint kell vizsgálni - az alábbiak szerint. A mentesülésnek kettős feltétele van (i) egyrészt az ügyfél nem az adott helyzetben általában elvárható magatartást tanúsítja a készpénzhelyettesítő fizetési eszköz és annak használatához szükséges személyes hitelesítési adatai biztonságban tartása érdekében (ii) másrészt e kötelezettségszegés súlyosan gondatlannak minősül a kár okozása szempontjából.

A Kúria rámutatott, hogy a másodfokú bíróság jogerős ítéletében nem különítette el (i) magát a Pft. 40. § (1) bekezdés szerinti kötelezettségszegést – azaz az adott helyzetben általában elvárható magatartás tanúsításának elmulasztása a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz és annak használatához szükséges személyes hitelesítési adatok biztonságban tartása érdekében [Pft. 40. § (1) bekezdés] –, valamint annak a súlyos gondatlanság szerinti értékelését a kár okozása szempontjából [Pft. 45. § (3) bekezdés].²⁴

Emellett a Kúria helyesen és végérvényese elhárította egymástól a súlyosan gondatlan magatartás és a felróhatóság mércéjét, amikor kimondta, hogy a felróhatóság és a súlyos gondatlanság mércéjét nem lehet egymásnak megfeleltetni, ugyanis a felróhatóság egy tipizált személyhez kötött, általános gondossági kötelezettség megsértését jelenti.²⁵

A felróhatóság fogalmát a Ptk. 1:4. §-e határozza meg, amely szakasz (1) bekezdése értelmében ha a Ptk eltérő követelményt nem támaszt, a polgári jogi viszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. A kommentár ezen szakaszhoz fűzött magyarázata

²⁰ E körben a PSD2 Irányelvet figyelembe véve [PSD2 irányelv (72) preambulumbekkezdés]

²¹ Pft. 45. § (3) bekezdés, PSD2 irányelv 72. cikk (2) bekezdés

²² PSD2 Irányelv (72) preambulumbekkezdés

²³ Precedens Döntés 35. bekezdés

²⁴ Precedens Döntés [32] szakasz

²⁵ Precedens Döntés [35] bekezdés

A jogerős ítélet [20]-[21] bekezdésében írtak alapján a másodfokú bíróság azért értékelte súlyosan gondatlannak a magatartást, mert az nem felelt meg az adott helyzetben általában elvárható magatartás követelményének, vagyis a súlyosan gondatlan magatartást a felróható kötelezettségszegéssel azonosította.

értelmében az elvárható magatartás elve ún. magánjogi lex generalissima. Ez a hipotetikus fogalmi kategória azt a polgári jogi magatartásszabályt jelöli, amely valamennyi jogalany valamennyi magatartására mindig érvényesülést kíván: az elv az adott helyzetben általában elvárható eljárást követeli meg valamennyi polgári jogi viszonyban.²⁶ A Ptk. 1:4 § címzéséből nyilvánvalóan következik, hogy „felróható” az a magatartás, ha a polgári jogi viszony alanya a polgári jogi viszonyban nem úgy jár el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.

Ezzel ellentétben ugyanakkor a Kúria álláspontja szerint személyre szabottan vizsgálendő, hogy egy magatartás a pénzforgalmi szolgáltató mentesülése szempontjából súlyosan gondatlannak minősül-e: a szándékos vagy súlyosan gondatlan magatartás ugyanis olyan vétkességi kategória, amely a károkozással összefüggésben állít fel mércét egy konkrét személlyel szemben. A Kúria tehát precedens értékkel rögzítette, hogy a súlyosan gondatlan és a felróható magatartás nem azonosítható egymással.²⁷

IV. A Precedens Döntés következményei

4.1. A fogyasztó szubjektivizált mércéjének bevezetése a pénzügyi fogyasztóvédelemben

A szubjektív tudattartalom vizsgálata a mentesülés szempontjából azért érdekes, mert korábban a klasszikus fogyasztóvédelem területén nem fogadta el semelyik hatóság az ezzel kapcsolatos érveket, sőt, kifejezetten törekszik arra, hogy piaconként eltérően, de a lehetőségek szerint objektivizáltan határozza meg az átlagfogyasztó mércéjét.

Az európai fogyasztói jog ugyanis nem határtalan a fogyasztói sérelmek orvoslásában: csupán azokat a magatartásokat tartja jogsértőnek, amelyek az átlagfogyasztó magatartását hátrányosan befolyásolhatják.²⁸

A fogyasztó fogalmát illetően a magyar jogszabályi háttér az európai joggal párhuzamos szabályozást tartalmaz: mind az UCP Irányelv²⁹ mind pedig a fogyasztók jogairól szóló 2011/83/EU irányelv³⁰ azt a természetes személyt tekinti fogyasztónak, aki az irányelvek

²⁶ CSEHI Zoltán: A 2013. évi V. törvény A Polgári Törvénykönyvről Kommentárja. BENKE József: Bevezető rendelkezések. [Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft. 2021]

²⁷ Precedens Döntés [32] szakasz „A felróhatóság azonban egy tipizált személyhez kötött, általános gondossági kötelezettség megsértését jelenti; a perbeli jogviszonyban azt, hogy az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó a személyes hitelesítési adatai biztonságban tartása érdekében szükséges, az adott helyzetben általában elvárható magatartás tanúsítását elmulasztja, megsérti. **Az azonban, hogy egy magatartás a pénzforgalmi szolgáltató mentesülése szempontjából súlyosan gondatlannak minősül-e, személyre szabottan vizsgálendő.**”

„A szándékos vagy súlyosan gondatlan magatartás ugyanis olyan vétkességi kategória, amely a károkozással összefüggésben állít fel mércét egy konkrét személlyel szemben. **A súlyosan gondatlan és a felróható magatartás ezért nem azonosítható.** Az alperes felülvizsgálati kérelmében nem a Pft. 40. § (1) bekezdésének a megsértését állította, nem önmagában a kötelezettségszegés megállapítását sérelmezte, hanem annak a kár okozása szempontjából történő súlyosan gondatlannak való minősítését.”

²⁸ Balogh Virág: Az átlagfogyasztó fogalmával kapcsolatos egyes kérdések

²⁹ Az Európai Parlament és Tanács 2005/29/EK irányelve

³⁰ Az Európai Parlament és Tanács 2011/83/EU irányelve a fogyasztók jogairól, 2. cikk 1. pon

hatálya alá tartozóan olyan célból jár el, amely kívül esik kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szakmai tevékenysége körén kívül.

A magyar szabályozás körében fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (Fgytv.) 2. § a) pontja alapján fogyasztó az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében eljáró természetes személy, aki árut vesz, rendel, kap, használ, igénybe vesz vagy az áruval kapcsolatos kereskedelmi kommunikáció, ajánlat címzettje.

A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVIII. tv. (Fttv.) 2. § a) pontja alapján fogyasztónak minősül az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében eljáró természetes személy.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 8.1. § (1) bekezdés 3. pontja alapján fogyasztónak minősül a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén kívül eljáró természetes személy. Az új Ptk. – a korábbtól eltérően – nem a fogyasztói szerződés, hanem a fogyasztó és vállalkozás közti szerződés⁶ fogalmát használja.

Vállalkozásnak a 8:1. § (1) bekezdés 4. pontja alapján a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körében eljáró személy minősül.

Az átlagfogyasztóval, illetve – az érem másik oldaláról szemlélve – a tájékoztatás közreadójával szemben támasztott követelmények az uniós fogyasztóvédelmi jog által kidolgozott keretek között, mindig a konkrét áruktól vagy szolgáltatásoktól függenek. Az elvárhatóság szintjéig – az Európai Bíróság gyakorlata alapján – három lépésben juthatunk el.

Először a célközönséget kell meghatározni, figyelembe véve, hogy egy vagy több tagállamot érint a tájékoztatás, illetve, hogy az, milyen nyelven érhető el. A következő fázis: meghatározni a célközönség átlagfogyasztóinak elvárásait és feltételezéseit. A harmadik lépésben, pedig azt vizsgálja a közösségi szerv, hogy a vállalkozás tájékoztatása a fogyasztói döntést jelentősen befolyásolta-e.³¹

A fogyasztók emellett a magyar versenyhatóság gyakorlatában sem képeznek 'homogén csoportot'. A GVH figyelembe veszi³² a fogyasztói tudatosság szintjét, valamint a piac és az érintett termék jellegét. A hivatal szerint a fogyasztó döntéseiben a várható hasznosság maximalizálására törekszik, a számára legjobbnak tűnő alternatívát választja, és ésszerű mértékű információkeresést folytat. A fogyasztói döntés csak ideáltipikus esetben alapul tökéletes informáltságon, hiszen az információk megszerzése időt, pénzt, mentális és fizikai fáradságot igényel. A GVH tehát azon magatartásokkal szemben lép fel, melyek során a vállalkozások okozzák a fogyasztó információhiányát, nem pedig maga a fogyasztó felelős azért, illetve az információhiány nem eleve elkerülhetetlen.³³

³¹ MUZSNAY Ágnes: Az elhallgatás útján történő megtévesztés - A Tptv. és a UCP alapján történő elbírálás azonosságai és különbségei. (Iustum Aequum Salutare VI. 2010/1. 193–209)

³² A fogyasztói döntések szabadságára vonatkozó, a GVH által követett alapelvek. Gazdasági Versenyhivatal, 2007. május 7. 4. és 14.

³³ MUZSNAY Ágnes i.m.

Megállapítható tehát, hogy a pénzügyi fogyasztóvédelem és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok célú fogyasztóvédelem teljesen más logikával határozza meg az átlagfogyasztó mércéjét és a vele szemben támasztható követelményeket. Jogosan merül fel kérdésként, hogy egyáltalán mi az oka annak, hogy erre az egyénre szabott módon szubjektivizált mérce alkalmazására került sor, és annak, hogy ez a pénzügyi fogyasztóvédelemben eltérő -a fogyasztók számára feltehetőleg kedvezőbb vagy igazságosabb – értelmezést jelent.

A Kúria tehát egyfelől rögzítette, hogy a pénzügyi fogyasztóvédelem (vagy legalábbis annak a banki csalásokra vonatkozó szabályai tekintetében) nem a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok rendszerében kialakított átlagos fogyasztó fogalmának objektivizált mércéjét kell alapul venni, hanem a konkrét helyzetben és a konkrét fogyasztó tudattartamát szükséges szubjektivizáltan vizsgálni.

A súlyos gondatlanság kapcsán pedig azt rögzíti, hogy a biztosítási jog gyakorlatát alapul véve, a gondatlanságot két tekintetben szükséges vizsgálni (i) egyfelől, hogy a szabályszegés/kötelezettségszegés súlyosan gondatlan volt-e (ii) másfelől, hogy a kár okozása szempontjából fennáll-e a súlyos gondatlanság. Abban a tekintetben, hogy mit jelent pontosan az, hogy a fogyasztó a kár bekövetkezése szempontjából tanúsított gondatlanságot, azaz hogy a fogyasztó szubjektíve tisztában volt-e magatartása következményével, a Kúria rögzítette, hogy azt kell vizsgálni, hogy számolnia kellett-e a kár bekövetkezésével, a gondosság olyan szintű elhanyagolása valósult-e meg, amelyből következően szinte kívánta a kár mint eredmény bekövetkezését, a – Kúria által is hivatkozott jogegységi határozatokkal alátámasztott - biztosítási jogi gyakorlat ad eligazítást.³⁴

4.2. A védelem a kvázi-fogyasztókra is kiterjed

Az ún. kvázi-fogyasztók (azaz a nem természetes személy fogyasztók) számára is kedvező, hiszen érvelhető, hogy bárki, aki nem fogyasztóként köti a szerződést, az a pénzforgalmi szolgáltatások igénybevétele tekintetében fogyasztóknak minősül, hiszen bár a Ptk. fogyasztó fogalma ezt kifejezetten nem engedné³⁵, de a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (Fgytv.) értelmében a mikro-, kis- és középvállalkozás fogyasztó is fordulhat a Budapesti Békéltető Testülethez:

„Az Fgytv. 2. § a) pontja szerint a fogyasztó az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységi körén kívül eső célok érdekében eljáró természetes személy, továbbá a békéltető testületre vonatkozó szabályok alkalmazásában az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységi körén

³⁴ Ld. például BDT2002. 641.

„A súlyos gondatlanság vizsgálatánál az eset összes körülményeit értékelve kell és lehet csak állást foglalni abban a vonatkozásban, hogy valakinek az eljárása súlyos gondatlansággént való minősítésre ad-e alapot. A súlyos gondatlanság általában akkor áll fenn, ha a gondosságnak olyan feltűnő elhanyagolása állapítható meg, amely már egészen közel áll a szándékossághoz. Általában véve a súlyosan gondatlan magatartásokat már a felelőtlenség, az esetleges hátrányos következményekkel kapcsolatos nagyfokú közömbösség jellemzi. Pusztán a vonatkozó előírások és szabályok megszegése, a tevékenységgel kapcsolatos óvatlanság és figyelmetlenség, nem elegendő a gondatlanság súlyos voltának a megállapításához.” Ennek értelmében, ha például nyitva hagyom a bejárati ajtót, azzal még nem feltétlen követek el ilyen jogsértést, de ha benne hagyom a kocsikulcsot a kocsiban és még nyitva is hagyom az ajtaját, ez már egyértelműen olyan kötelezettségszegésnek minősül, amely esetén már mentesülhet a biztosító vagy pénzforgalmi szolgáltató.

³⁵ a Ptk. 8:1 § 3. pontja értelmében: a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén kívül eljáró természetes személy;

kívül eső célok érdekében eljáró, külön törvény szerinti civil szervezet, egyházi jogi személy, társasház, lakásszövetkezet, mikro-, kis- és középvállalkozás is, aki, illetve amely árut vesz, rendel, kap, használ, igénybe vesz vagy az áruval kapcsolatos kereskedelmi kommunikáció, ajánlat címzettje.”

Fogyasztó tehát lehet többek között mikro-, kis- és középvállalkozás is. Ugyanakkor az Fgytv. 2. § a, pontja a fentiek szerint azt is megkívánja, hogy az adott vitás ügy, amivel kapcsolatosan a cég a Testülethez fordul, olyan legyen, amelyben gazdasági tevékenységi körén kívül eső célok érdekében járt el.

Az Fgytv. szerint tehát a társaság akkor léphet fel fogyasztóként, ha a rendelt, kapott, stb. árut, szolgáltatást az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységi körén kívül eső célok érdekében vette igénybe. A bírósági gyakorlat korábban, a jelenlegi fogyasztói fogalom kialakulását megelőzően is foglalkozott a kérdéssel (554/2000. BH ítélet). 2000-ben a fogyasztói fogalom tartalma nem volt pontosan meghatározva: az Fgytv. ugyanis nem használta a természetes vagy jogi személy kifejezéseket, ezért a bírói gyakorlat kénytelen volt kidolgozni a fogalom személyi körét.

A konkrét ügyben a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy önálló gazdálkodás és gazdasági tevékenységen kívül esik az, ha az adott áru vásárlása, illetőleg az adott szolgáltatás igénybevétele kapcsán a társaságnak a tevékenysége jellegéből adódóan szakmai tapasztalata nincsen, műszaki ismerettel nem rendelkezik. Az ügyben a bíróság megállapította, hogy a fogyasztóként fellépő gazdasági társaság fogorvosi szolgáltatást, illetőleg ruházat, lábbeli, bőráru, ügynöki nagykereskedelmet, egyéb szálláshely szolgáltatást, ingatlan bérbeadását, üzemeltetését, illetőleg egyéb humán egészségügyi ellátást nyújt, tevékenységi köreiben ezek kerültek feltüntetésre. Mivel a fenti tevékenységekbe nem illett bele az a szolgáltatás, azaz egy épület építtetése, ennek keretében nyílászárók vásárlása, amelyet a szolgáltatást nyújtó vállalkozás, a másik vitás fél vállalt, ezért nyilvánvalóan gazdasági, illetőleg szakmai tevékenységi körén kívül eső célból vette igénybe a társaság a vállalkozásnál megrendelt szolgáltatást.

Azt, hogy a Pft. fogyasztóvédelmi rendelkezései a kvázi-fogyasztókra is kiterjednek már több határozatában is rögzítette.³⁶ A fentiek alapján tehát nagy valószínűséggel kijelenthető, hogy a védelmet a bíróságok nem csak a természetes személy, hanem a „jogi személy fogyasztókra” is kiterjesztően értelmeznék, így a védelem a bármely bank bármely ügyfelének védelmét szolgálja.

V. Összefoglalás

A fogyasztók számára mindenképpen rendkívül kedvező fejlemény a Kúria Precedens Döntése.

³⁶ Ld. például BDT2025. 4904. eseti döntést

„A fizető fél által jóvá nem hagyott fizetési művelet esetén a pénzforgalmi szolgáltatónak a mentesüléshez bizonyítania kell, hogy a jogosulatlan átutalás a felperes gondatlan adatkezelésének következménye. Ennek körében a pénzforgalmi szolgáltatónak bizonyítania kell, hogy a **felperes törvényes képviselője** a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz használatához a személyes adatait és kódjait illetéktelen személyeknek adta ki, illetőleg azokat súlyosan gondatlanul eljárva egy adathalász felületen adta meg.”

A Kúria ebben az ítéletében egyfelől a biztosítási jog, másfelől a büntetőjog dogmatikájához nyúlt vissza azzal, hogy a gondatlanságot vétkességi (szubjektív tudattartalom alapuló) mérceként rögzítette, továbbá megállapította, hogy a fogyasztói szubjektív tudattartalom vizsgálata szükséges, továbbá, hogy kettős feltételként kell vizsgálni a gondatlanságot, hiszen annak nemcsak a kötelezettségszegés, hanem a kár bekövetkezése szempontjából is fenn kell állnia.

Ennek megfelelően a bíróságoknak a jövőben a fogyasztók gondatlanságát egy jelentősen szélesebb körben szükséges vizsgálni, ez pedig – összhangban az eleve fogyasztókat védő eljárásjogi és bizonyításra vonatkozó pénzügyi szektorális rendelkezésekkel – kifejezetten nehéz helyzetbe hozza a pénzforgalmi szolgáltatókat.

A konkrét ügyben tehát kijelenthető, hogy a Kúria kifejezetten a fogyasztók oldalára állt. Ez pedig pénzügyi fogyasztóvédelmi szempontból és a magyar jogfejlődés szempontjából mérföldkőnek számít.